

VARGA VILMOS: „Nu știu să mă prefac“

□ **Dragă Vili, am aflat cu surprindere că nu mai lucrezi. Ce s-a întâmplat? Mi se pare că ești încă tânăr, că ai încă multă forță de muncă, idei, poftă de lucru, că publicul nu te-a părăsit... Unde ai dispărut?**

■ Nu am dispărut. Dovadă că m-ai văzut acum două săptămâni în spectacolul lui Ibi Csiki **Te văd cu inima** și că o să mă revezi peste trei zile în **Cabaret**.

□ **Da, dar aceste spectacole au loc la Teatrul particular KISS, condus de actrița Kiss Törék Ildikó, soția ta. Și de tine, desigur. Dar eu mă refeream la teatrul celălalt, mare...**

■ Vrei să spui, tradițional sau chiar depășit... Ei bine, din acel teatru am plecat. Motivul? Nu doresc să fiu părtaș la „programul” instituției, la care nu subscriu. Cel puțin, la programul gândit de actuala conducere. Firește, nu contest **tot** programul – aș greși dacă aș susține asta. Nu sunt de acord cu unele titluri din repertoriu, cu o parte de regizorii invitați (mai ales din Ungaria), nu întotdeauna cei mai buni. Dar nu știu de ce te miri. Am plecat de un an din teatru, și nimeni, nici Eugen Harizomenov, director pe vremea aceea (între timp, s-a schimbat de două ori directorul!), nici șeful secției maghiare, nu au fost curioși să știe de ce. Eu mi-am întocmit hârtiile de plecare numai cu secretara, prin urmare doar ea știa că plec...

□ **Și nu ți se părea normal să te cheme conducerea, să stea de vorbă cu tine? De fapt, ieșea la pensie?**

■ Nici măcar. Abia pe urmă mi-am făcut dosarul.

□ **Am impresia că nu ești singurul care pleacă așa, trântind ușa. M-aș număra și eu printre aceștia, deși nu sunt actriță, nu mă așteaptă publicul în sală. Totuși mi se pare, dacă nu nefiresc, în orice caz trist. Ce crezi că a dus la toate acestea în ultimii ani?**

■ M-am gândit și eu mult, am comentat cu colegii. Cred că e o reacție firească la sindromul libertății. Nemaifiind controlați și timorați de „indicații” partidului unic, oamenii sunt liberi să ia hotărârile cele mai bune pentru ei, să decidă. Și o fac uneori pe criterii subiective, confuze, mă rog... Învață și ei, nu e de mirare, lecția dură a democrației.

□ **Din păcate, o fac și pe pielea noastră. Noi suntem cobaii...**

■ Dacă ar fi numai asta! Dar știi foarte bine câte trăsni se petrec și ce dezbinată e breasla noastră la ora asta. Nu vezi că teatrele, cele mai multe, sunt incapabile (sau sunt ajutate să fie incapabile!) să aibă un lider sindical ca lumea, în stare să lupte cât de cât pentru oameni? E ca un făcut: tot timpul se schimbă ceva, dându-ți speranțe, apoi iar se schimbă ceva și în fond nu se întâmplă nimic.

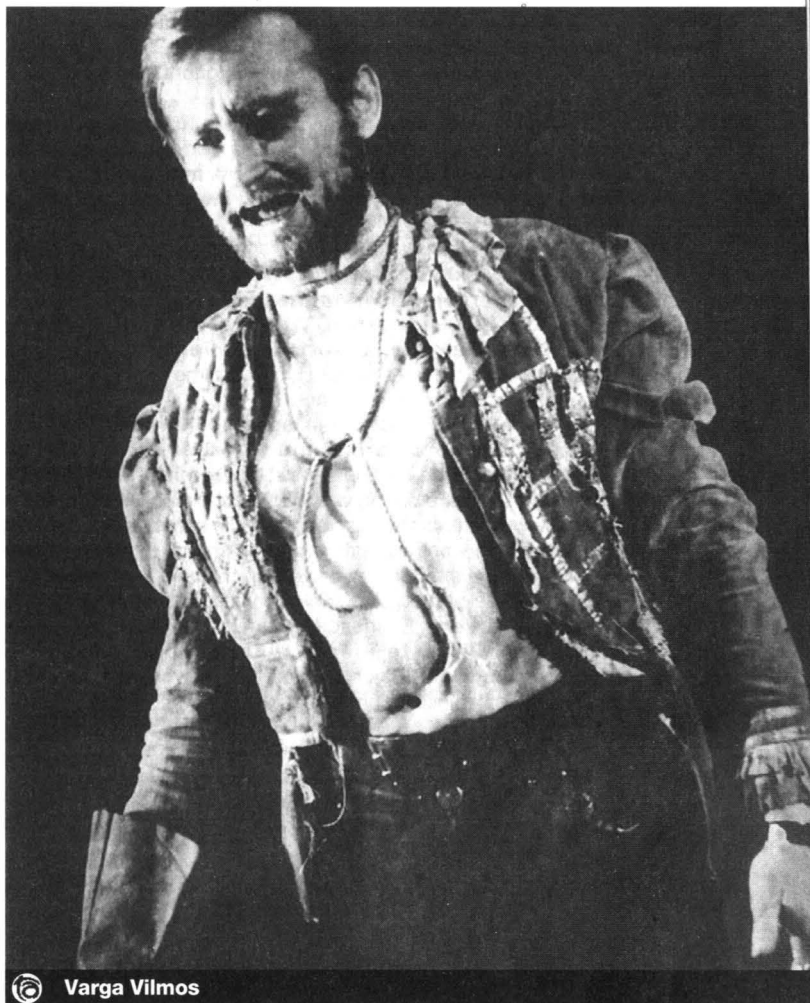
□ **Să sperăm că acum, fiind la Ministerul Culturii colegul nostru Ion Caramitru, lucrurile or să se schimbe cu adevărat. Căci sunt necesare schimbări esențiale, structurale, nu cosmetizări, fardări ale realităților teatrale, artistice, în general.**

■ Și eu, și Ildikó ne punem mari speranțe în Caramitru, crede-mă. Aceste structuri învechite, perimate sunt tot ce poate fi mai rău pentru teatrul românesc. În ultimii ani am călătorit mult prin lume și acum știu exact cam ce are bun teatrul din România și ce nu. Dar acesta este un subiect teribil de vast, am putea vorbi ore întregi.

□ **Așadar, să ne întoarcem de unde am deviat. Iată, deschid ziarul local de limbă maghiară din 1 octombrie '96 și dau peste un lung, foarte lung interviu cu tine.**

■ Da, și cei de la ziar, ca și tine, au aflat întâmplător că nu mai sunt de găsit la teatru și au venit să se intereseze...

□ **Numerose fotografii din spectacolele tale „colorează” interviul acesta care ocupă două pagini de ziar. Cam câte roluri ai jucat în cei 40 de ani de teatru, dintre care 25 la Oradea?**

© Varga Vilmos

■ **Premiere au fost peste 200, iar reprezentații, probabil peste 10 000. Nu știu exact, nu le-am numărat..**

□ **Enorm, oricum. Să fii de 10 000 de ori pe scenă, sub luminile, cum se spune, necruțătoare ale rampei, nu e puțin.**

■ Și nu e o vorbă goală, cea cu lumina necruțătoare. Întrebă-mi ochii, deveniți sensibili la lumină, și îți vor spune multe...

□ **Se zice despre tine, uite, și gazetarul maghiar o spune, că ești un tip incomod. Și eu am auzit uneori despre mine că aș fi incomodă. Ce dracu' înseamnă să fi incomod în teatru?**

■ Știi foarte bine: înseamnă să-i deranjezi pe cei care-și văd liniștiți de-ale lor. Cel puțin pentru mine, înseamnă să nu accepți cu nici un preț compromisul, să fii exigent, profesionist sută la sută, să cauți valoarea, să fugi de mediocritate și să nu spui niciodată „las' că merge și așa”. Eu am învățat asta de la mari (sau numai serioși) regizori cu care am lucrat. Iată, îi numesc pe câțiva dintre ei, cerându-mi scuze celor pe care-i omit: Ioan Taub, György Harag, Rappaport, Szabó József, Tompa Miklós, Constantin Anatol, Kázimir Károly, Ruszt József, Farkas Ștefan, Kovács András, Maximilian, Szombati Gille Ottó... Colaborarea mea cu ei și cu mari dramaturgi ca Shakespeare, Cehov, Tennessee Williams, Madách, Goldoni, Molière, Lope de Vega, Caragiale și alții a decurs perfect. Neînțelegerile cu unii au început atunci când nu puteam accepta cu ochii închiși soluții artistice prea la îndemână.

A răspuns cineva din teatrul orădean acestui material polemic din ziar?

■ Nu, nici vorbă. Ei socotesc că și a ignora este o poziție. E treaba lor, eu merg înainte...

Dar înainte de a merge... înainte, îți propun să mai facem câțiva pași înapoi, în lunga ta carieră. Enumeră, te rog, pentru cititorii care te cunosc mai puțin, câteva dintre sutele de roluri din bogata, impunătoarea ta fișă artistică.

■ Voi enumera doar câteva dintre titlurile pieselor în care am avut roluri principale: **Tragedia omului, Unchiul Vanea, Comedia erorilor, Micii burghezi, Vară și fum, Orfeu în infern, Câinele grădinarului, Vulpea și strugurii, Pisica pe acoperișul fierbinte, O scrisoare pierdută, O noapte furtunoasă...** Lor li se adaugă și câteva filme făcute în Ungaria sau coproducții româno-magiare.

Să nu uităm nici acele spectacole-recital pe care le-ai semnat de cele mai multe ori și ca regizor. Ai absolvit și regia de teatru la post-universitar.

■ Da, împreună cu câțiva colegi actori din București și din țară, care au dorit să cunoască și ceva din secretele acestei atât de fascinante și controversate profesiuni, regia. Amintesc, dintre spectacolele de studio, cum ar veni, deși unele s-au jucat și pe scena mare, cele de poezie: Villon, Eminescu („Floare albastră” – am scos și un disc Eminescu, împreună cu soția mea, Kiss Ildikó), apoi **Privește înapoi răsând** (Bolyai János), **Pe orizontul umorului** (Bajor András), **Cui pe cui se scoate...** Unele au fost distinse cu premii naționale.

Și totuși, de ce ești incomod, Vili?

Kiss Törék Ildikó, directoarea Studiului Kiss din Oradea

■ Devin incomod când îmi ajunge nămolul la gură. Nu sunt eu acela care aruncă mânușa, nu-mi place să mă cert, n-am timp să-mi bârfesc colegii. Muncesc foarte multe ore pe zi, și când nu muncesc, citesc, și când mă satur de citit, plec în lungi turnee prin lume, să cunosc oameni noi, să văd cum trăiesc alți oameni și, de ce nu, alți artiști, să admir priveliști noi. Am fost în Franța, în Elveția, în Austria, de Ungaria nu mai vorbesc, în Finlanda, Suedia, Germania... Mă întorc de fiecare dată acasă mai însetat de lucru, mai cu drag de orașul nostru, de publicul meu... Iată de ce, mai înțelept astăzi, la anii mei și la experiența mea, nu mai sunt dispus să accept improvizațiile și bălbăielile

actualei conduceri, nu mai accept să lucrez oricum, să treacă luna și să vină amărutul de salariu, echivalentul unei zile de muncă din țările occidentale...

Doresc să lucrez numai cu actori dăruiți, pasionați, vii. Plictisiții, obosiții, ranchiunoșii, indiferenții, cărcotașii nu mă interesează. Îi ocolesc, nu-mi plac conflictele. Pur și simplu nu mă interesează, înțelegi? Probabil că și eu am defectele mele, nu neg. Un lucru însă știu: că nu prea știu să mă prefac, nu am suflet de amebă, nu zâmbesc nimănui fără motiv, doar ca să-i fac plăcere. Nu posed nimic din arsenalul de prefăcătorie așa-zis al actorilor – și mai ales al actrițelor –, bun adesea. Nu știu să mă prefac, arăt pe față antipatia, nu știu să lingușesc, să laud grațuit. Am o franchețe dură uneori, deranjantă întotdeauna.

Faci parte dintre actorii care știu și să scrie, și să vorbească bine. De fapt, de unde ai moștenit aceste talente?

■ Hmm! Scriu, țin o rubrică (am ținut-o, mai bine zis, timp de 15 ani) la ziar – „Bloc-notes teatral” –, o rubrică despre teatru, foarte citită, după câte am înțeles.

Vei scrie și o carte de amintiri teatrale? Poate împreună cu Ildikó?

■ Poate, cine știe, deocamdată mai avem de jucat și de citit... Și, lucru extrem de greu, de căutat resurse și surse financiare pentru teatrul nostru privat, aventura noastră cea de toate zilele... M-ai întreb de „moștenire”. Bunicul meu a fost preot reformat, mare orator, mult mai bun decât mine. Tatăl meu a fost un meșter mare. A construit în 1927 macheta primului elicopter, rămasă nefinalizată, a fost un bun matematician, pictor, muzician. Nu cred să fi moștenit ceva de la el – poate doar spiritul de disciplină (la care se adaugă cu succes disciplina „nemțoaicei” mele Ildikó!) și dorința de armonie...

Mi-ai spus odată că adori spectacolele făcute „de unul singur”. De ce?

■ Da, spuneam că nu-mi place să caut în afara mea vinovați pentru eșecurile eventuale. Atunci când sunt și actor, și regizor, și casier, și portar, și șofer, și pompier, nu mai pot da vina decât pe mine. Este un exercițiu extrem de interesant, crede-mă.

Publicul – despre el ce ne spui? Doar ești o vedetă pentru publicul maghiar din Ardeal!

■ Nu știu dacă sunt o vedetă, dar un răsfățat al publicului am fost și sper să mai fiu. Am speranța că publicul se va întoarce la teatrul bun, fugind de filmele acestea rele, agresive, pline de violență și sex. Și că va fi interesat de dialogul normal dintre doi oameni care se iubesc sau se urăsc, dar, oricum, stau de vorbă, comunică. Teatrul trebuie să fie capabil să stârnească în semenii noștri sensibilitatea, nu să-i agrezeze, arătându-le la nesfârșit uritul și mizeria acestei lumi. Sau nu numai...

Cum e înainte de ridicarea cortinei, la premieră? Ce simte un actor?

■ Știi ce simte? O piatră fierbinte în pântec, care îl arde și pe care e incapabil s-o elimine până la gongul final...

Unii spun că ești cam încrezut și că nu prea ai timp pentru conversație, pentru șueta...

■ Da, nu-mi place șueta. Nu ți-am spus că-mi lipsesc multe dintre datele actorului ideal? Dar cu colegii de la care am ce afla, stau de vorbă ore în șir. Întreb-o pe Poldi Bălanuță... Și să știi că-mi găsesc timp și să intru la o bere când merg la piață, invitat de foștii mei colegi, hamali. Trebuie să-ți spun că, pe când eram student, lucram vara ca hamal, să câștig bani pentru câte îmi trebuiau. Munca aceea istovitoare era cel mai bine plătită și eu, fiind sportiv, o făceam cu îndemănare. Așa că, atunci când mă strigă o piață Jancsi sau Petrică, de-acum hamali bătrâni, să bem o bere, merg și stau de vorbă cu ei. Crezi că asta arată a infatuare?

ELISABETA POP

